

Leden 2019

Analýza trendů kriminality v České republice v roce 2017: přehled výstupů ročenky Institutu pro kriminologii a sociální prevenci

HLAVNÍ ZJIŠTĚNÍ

Stav registrované kriminality v ČR v roce 2017 a změny oproti roku předchozímu a za poslední desetiletí popisují komentované údaje z policejních statistik. Hodnotí stav a změny struktury a intenzity trestné činnosti a geografických ukazatelů včetně indexu kriminality. Uvádějí též informace o skladbě známých pachatelů, v členění podle pohlaví, věku, sledují podíl recidivistů. Zmíněny jsou některé informace o sebevraždách.

Klesající trend v registrované kriminalitě pokračoval i v roce 2017, byl zaznamenán další meziroční pokles evidovaných skutků o 7 %. Struktura kriminality se v zásadě nemění, klasicky převažuje majetková trestná činnost. Jednoprocentní růst v podílech vykazala kriminalita ostatní, reprezentovaná především trestnými činy maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání. Počty skutků, spadajících do mravnostní kriminality, narostly o 5 % a deklarován je nárůst jejího páčání prostřednictvím sociálních sítí. Z hlediska geografického rozčlenění byl zaznamenán úbytek evidované trestné činnosti ve všech krajích, s výjimkou krajů Karlovarského a Plzeňského, kde se však nejedná o nijak markantní vzestup. Nejvyšší, čtvrtinový podíl na celkové kriminalitě má tradičně hlavní město Praha. Mezi tzv. známými pachateli opět klesl podíl recidivistů, a to pod 40 %; jedná se o nejnižší absolutní číslo za posledních deset let. Nejčastěji páchanými trestnými činy jsou krádeže, maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání a zanedbání povinné výživy. Podíl žen na trestné činnosti v ČR v současnosti stagnuje a činí 17 %.

Analýza uplatňované trestní a sankční politiky v České republice v období let 2007-2017, s důrazem na změny v roce 2017, se věnuje nejen vývoji počtů stíhaných, obžalovaných a odsouzených osob, ale též tomu, do jaké míry se uplatňuje v ČR princip oportunitity a jak se využívají odklony s restorativními prvky včetně srovnání s dalšími odklony, jako je dohoda o vině a trestu a trestní příkaz. Detailně se též zabývá strukturou ukládaných sankcí a možnými příčinami změn ve sledovaném období. Zmiňuje rovněž trestání právnických osob

Klesající trend pokračoval v roce 2017 i v počtech stíhaných, obžalovaných a odsouzených osob, a to včetně odsouzených k nepodmíněnému trestu odnětí svobody. Mírně klesly též počty vězněných osob, nicméně v evropském kontextu zůstávají stále velmi vysoké. Nárůst ukládání peněžitého trestu zatím neměl významnější vliv na podíl nepodmíněných trestů. Do budoucna lze očekávat určitý posun v souvislosti se spuštěním elektronického monitoringu, pokud jde o širší aplikaci trestu domácího vězení.

Samostatná kapitola se věnuje specifické kategorii pachatelů, **mladistvým a dětem do 15 let** a jimi páchané **trestné činnosti**. Pokračuje v interpretaci trendů v kriminalitě mládeže (zejména majetkové, násilné a mravnostní) a mapuje vývoj a diference v trestání mladistvých. Podstatnou součástí je též analýza trendů sankční politiky aplikované vůči osobám mladším 18 let.

Kriminalita mladých lidí zůstává na poměrně nízké úrovni a hlavním problémem této věkové skupiny jsou stále skutky majetkové povahy. Násilná kriminalita v absolutních počtech pachatelů v zásadě neroste, problém však spočívá v nebezpečnějších způsobech napadání obětí, kdy jsou používány různé zbraně a útoky jsou vedeny s větší razancí. V případě mladistvých pachatelů lze v roce 2017 zaznamenat po dlouhodobém klesajícím trendu mírný nárůst u stíhaných osob (včetně osob v ZPR) a u obžalovaných (včetně podání návrhů na potrestání a návrhů na schválení dohod o vině a trestu) mladistvých. Počty odsouzených mladistvých stále klesají, totéž platí i pro počty uložených nepodmíněných trestních opatření a počty mladistvých ve výkonu trestu. Z hlediska struktury sankcí převažují stále podmíněná odsouzení, obecně prospěšné práce a podmíněná odsouzení s dohledem.

Stať věnovaná **trestné činnosti cizích státních příslušníků** na území České republiky přináší aktualizované údaje týkající se počtu cizinců dlouhodobě pobývajících na území ČR a jejich skladby dle státní příslušnosti a tento pohled doplňuje i o informace o počtu cizinců, kteří do ČR přijíždějí na krátkodobý pobyt nebo za účelem tranzitu. Dodána jsou i data ke zjištěné nelegální migraci.

Podíl cizinců na spáchané kriminalitě o něco převyšuje podíl cizinců s trvalým a dlouhodobým pobytem na celkovém počtu obyvatel ČR, který činil v roce 2017 5 %. V roce 2017 podíl cizinců na počtu spáchaných skutků dosahoval 8,5 % a podíl na počtu stíhaných osob 8,8 %. Jako problém se ukazuje zhoršená bezpečnostní situace v lokalitách s vyšší koncentrací cizinců – zaměstnanců. Mezi známými pachateli, mezi odsouzenými i uvězněnými osobami jsou zastoupeni občané velkého množství států z celého světa, nejpočetněji Slováci, Ukrajinci a Vietnamci. Podíl islámských států na imigraci i na páchané kriminalitě je (zatím) minimální.

Expertiza k základním charakteristikám **organizovaných zločineckých skupin** na území České republiky přináší každoročně názory vybraných odborníků od roku 1993. Experti se vyjadřují ke stupni organizovanosti skupin, podílu a zapojení externistů, žen a cizinců. Uvádějí hlavní činnosti celkově i jednotlivých cizineckých skupin.

Z hlediska stupně organizovanosti bylo v roce 2017 41 % skupin s plně rozvinutou strukturou, 59 % s neúplně rozvinutou strukturou, odhadem bylo 61 % kmenových členů a 39 % externích spolupracovníků (oproti minulým letům určitý pokles). Podíl žen na organizovaném zločinu byl odhadnut na 17 %. V roce 2017 bylo 49 % cizinců a 51 % Čechů. Nejsilněji zastoupeni byli Vietnamci, Albánci, Ukrajinci, Rusové, dále pak Rumuni, Slováci, Bulhaři. Mezi nejrozšířenější činnosti patřily výroba, pašování a distribuce drog, praní špinavých peněz, krádeže aut, korupce, daňové, úvěrové, pojišťovací a směnečné podvody, zakládání podvodných a fiktivních firem, zneužití prostředků EU.

Vybrané poznatky z výzkumu IKSP zjišťují míru **viktimizace** obyvatel sledovanými trestnými činy, včetně informací o bližších okolnostech viktimizace, jako je např. osobnost pachatele či čas a místo incidentu. Vybraná data jsou porovnána s předchozími výzkumy. Stať se dále zabývá tématem oznamování deliktů na policii, kde jsou zároveň zkoumány i doplňující informace o spokojenosti obětí s prací policie, dopadením pachatele, případně o náhradě způsobené škody.

Výsledky z výzkumu korespondují s pozorovaným klesajícím trendem kriminality. Za znepokojivé lze však považovat zjištění, že pouze nízké procento obětí deliktů proti osobní integritě se rozhodlo tento incident nahlásit na policii, přičemž často z důvodu nedůvěry ve schopnost policie situaci vyřešit či kvůli domnění, že ohlášení incidentu nestojí za námahu, kterou s sebou trestní oznámení přináší. Pokud se oběti rozhodly trestný čin nahlásit, měly ambivalentní zkušenosti s policií.

Změna evidenčně statistického systému kriminality Policie ČR ovlivnila kontinuitu časových řad především u počtů stíhaných a vyšetřovaných osob. Od roku 2016 je pachatelům počítána veškerá trestná činnost, nikoli jen nejzávažnější skutek. S čísly do roku 2015 včetně je to tedy neporovnatelné, nicméně klesající trend pokračuje bez ohledu na tuto skutečnost. Další úprava se týká výpočtu věku stíhané osoby. Věk pachatele již není počítán "ručně" vkladatelem, ale strojově. Před rokem 2016 byl věk počítán rozdílem data zahájení trestního stíhání a data narození, nyní bylo datum zahájení trestního stíhání nahrazeno datem spáchání trestného činu. Došlo tedy ke zpřesnění věku stíhané osoby, ale také k lehkému posunu k nižším věkovým kategoriím. Počty stíhaných osob podle věku jsou tedy opět nesrovnatelné s předchozími obdobími. K transformaci dochází i u evidence obětí trestné činnosti, kde budou sledovány oběti – fyzické osoby, a nikoli kategorizované a alternativně volené objekty napadení.

ÚDAJE O ROČENCE

Zpracování podkladů probíhá každoročně, v roce 2018 byla kompletována data za rok 2017 a doplněny časové řady od roku 2007.

Využita jsou data ze statistických přehledů kriminality Policie ČR, nestandardní sestavy z podkladů odboru věcných gescí a statistik Policejního prezidia ČR, přehledy či zvláštní sestavy na úrovni státních zastupitelství a soudů ze systému CSLAV (Centrální statistické listy a výkaznictví) Ministerstva spravedlnosti. Z resortních dokumentů jsou jako pramen dále užívány ročenky Vězeňské služby a pravidelné roční zprávy Nejvyššího státního zastupitelství o činnosti státního zastupitelství. Podkladem je i Zpráva o situaci v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku na území ČR (ve srovnání s předchozím rokem), kterou prezentuje Ministerstvo vnitra.

Nedílnou součástí ročenky tvoří přílohy zachycující kontinuální vývoj kriminality obecně i vývoj jednotlivých druhů, a to v některých případech od počátku počítačového zpracování statistických dat.

Cílem publikace je interpretovat (nejen) odborné veřejnosti poznatky o vývoji trestné činnosti v České republice jak v tom konkrétním roce, tak v kontextu delšího časového vývoje. Studie nabízí zhodnocení stavu, struktury a intenzity kriminality včetně změn teritoriálních; a pohybů stavu a skladby známých pachatelů. A to včetně podkladů pro kapitoly věnované určitým kategoriím pachatelů – tj. mladistvým a dětem do 15 let, cizím státním příslušníkům či pachatelům organizované kriminality.

Kapitola V. věnovaná organizovanému zločinu prezentuje data z expertních odhadů. Dotazování jsou pracovníci speciálních útvarů Policie České republiky (Služba kriminální policie a vyšetřování, Národní protidrogová centrála, Útvar pro odhalování organizovaného zločinu, Útvar pro odhalování korupce a finanční kriminality) a od roku 2012 i pracovníci celních útvarů. Počet expertů se většinou pohybuje mezi 30-40. V roce 2018 bylo dotazováno 41 expertů.

Kapitola VI. k výzkumu obětí čerpala ze sběru dat na reprezentativním souboru (z hlediska pohlaví, věku, vzdělání, velikosti místa bydliště a kraje) české populace ve věku 15 let a více. Dotazování probíhalo metodou face to face a pro IKSP jej realizovala externí agentura na podzim roku 2017. Do finálního zpracování bylo použito 3328 rozhovorů.

Publikace je k dispozici [zde](#).